

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В РАЗІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З ПОДОЛАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ І СИСТЕМ КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ

Кузнєцов В. В.

У науковій статті описується низка проблем огляду місця події при розслідуванні злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів та систем контролю доступу. На основі узагальненої слідчої практики висвітлюється особливості етапів вказаної слідчої (розшукової) дії. Наводяться ефективні організаційні рішення європейської поліцейської діяльності щодо проведення огляду місця події у разі вчинення злочинів, пов'язаних із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

Ключові слова: огляд місця події, слідча (розшукова) дія, злочини, вчинені з подоланням електронних засобів і систем контролю доступу, науково-технічний засіб.

В научной статье описываются проблемы осмотра места происшествия при расследовании преступлений, совершенных с преодолением электронных средств и систем контроля доступа. На основе обобщенной следственной практики излагаются особенности этапов указанного следственного (розыскного) действия. Приводятся эффективные организационные решения европейской полицейской деятельности по проведению осмотра места происшествия в случае совершения преступлений, связанных с преодолением электронных средств и систем контроля доступа.

Ключові слова: осмотр места происшествия, следственное (розыскное) действие, преступления, совершенные с преодолением электронных средств и систем контроля доступа, научно-техническое средство.

The scientific article describes a number of problems of the review of the place of the event in the investigation of crimes committed with the overcoming of electronic means and access control systems. On the basis of a generalized investigative practice, the preparatory, working and final stages of the investigative (investigative) investigation indicated. We have revised the docility of testing with standard standards of convenience, as well as the technical and criminal technology at the time of looking at it. Delivered on the basis of the distribution of technical and criminal technical expertise. The emphasis is on respect for unbalanced rights and reasons for participation of participants in the process, as well as on the necessary changes to the prior Criminal Procedure Code for the review of the procedure, it is necessary to review and review them. Installed in the establishment of the effectiveness and the need to block the adjoining territory up to a few instances of zolochin, incurred by the sub-networks of electronic security systems and access control, by police.

The effective organizational decisions of the European police force for conducting an overview of the place of the event in the case of committing crimes related to the overcoming of electronic means and access control systems are provided, namely: 1) strictly adhere to clearly defined procedures for action on

the scene; 2) be sure to use a journal (blank) to account for persons who visit the crime scene. It is suggested that the specified journal (form) become a mandatory annex to the protocol of the scene inspection, which contains the data of all persons who visit the scene, including the members of the investigation team. The presence of a creative component in the activities of the investigator, forensic technician and other participants of the investigative survey is indicated.

Key words: review of the place of the event, investigative (wanted) action, crimes committed to overcoming electronic means and access control systems, scientific and technical means.

Постановка проблеми та її актуальність. Огляд місця події є однією з початкових слідчих (розшукових) дій, яка відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України у невідкладних випадках може бути проведена до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [1]. Невідкладність як ознака для її виділення серед інших слідчих (розшукових) дій встановлює привілейований і відповідальний статус. Практики та науковці розуміють важливість своєчасного, якісного та повного проведення вказаної дії, від якої здебільшого залежить успіх подальшого розслідування злочину [2, с. 6].

З особистого досвіду автор зазначає, що не тільки слідчі розуміють важливість огляду місця події. Адвокати також постійно приділяють увагу вказаній слідчій (розшуковій) дії, зосереджуючись на пошуку недоліків у роботі слідчих і порушенні процесуальних процедур, щоб у подальшому мати змогу вказати на недопустимість первісних та похідних викривальних доказів, отриманих під час її проведення. Судова перспектива матеріалів кримінальних проваджень за наявності таких недоліків / порушень при проведенні огляду місця події або при вчиненні злочину, пов'язаного з подоланням електронних засобів і систем контролю доступу, буде хиткою та сумнівною. Тому правильність, кваліфікованість, відповідність процесуальним вимогам, своєчасність і повнота проведення огляду місця події є ключовими аспектами у формуванні міцної позиції сторони обвинувачення у суді, що призведе до невідворотності покарання.

Огляд місця події відіграє важливу роль при розслідуванні багатьох злочинів, у тому числі вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу. За результатами вивчення 217 матеріалів кримінальних проваджень щодо злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу, огляд місця події проводився у 100% випадків. Такі дані пояснюються тим, що розслідування згаданих злочинів здебільшого проводиться «від злочину (факту протиправних дій) до злочинця». Спочатку вини-

кає повідомлення про вчинення кримінально-караного діяння, а у подальшому починається розслідування злочинів вказаної категорії.

Огляд місця події є складною слідчою (розшуковою) дією, яка проводиться у непростій обстановці під впливом постійно змінюваних суб'єктивних та об'єктивних факторів, у якій задіяно багато осіб, при цьому може використовуватися значна кількість науково-технічних засобів. Слідчі як керівники слідчо-оперативної групи, а також відповідальні службові особи, діючи у наведеній обстановці та умовах, під впливом ускладнюючих роботу факторів через певну незвичність слідової картини (сліди рук, одягу та запаху злочинців, електронні сліди - зміни у файлі блоку пам'яті транспортного засобу, наявність електронного сканера випромінювання брелоку сигналізації), часто припускаються помилок на різних етапах проведення вказаної слідчої (розшукової) дії.

Тому для підвищення ефективності діяльності слідчих у криміналістиці виникає завдання регулярного та системного уточнення, адаптації, актуалізації та удосконалення рекомендацій з організації та тактики проведення огляду місця події при розслідуванні окремих видів злочинів, де висвітлюється їх специфіка та характерні особливості. Вказане стосується й організаційно-тактичних особливостей огляду місця події при вчиненні злочинів, пов'язаних із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерела навчально-методичної, наукової та довідкової літератури надають повну та майже вичерпну картину щодо тактики огляду місця події (поняття та завдання, їх пізнавальне значення у слідчій діяльності; види, їх характеристика; загальні засади проведення; етапи, стадії та методи; фіксація ходу і результатів огляду). Так, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.В. Бірюков, П.Д. Біленчук, О.М. Васильєв, В.Б. Вєхов, А.Ф. Волобуєв, В.О. Гавло, І.Ф. Герасімов, В.Г. Гончаренко, Л.Я. Драпкін, А.В. Дулов, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, В.К. Лисиченко, І.М. Лузгін, Є.Д. Лук'яничков, Г.А. Матусовський, І.Ф. Пантелєєв, М.А. Погорецький, М.І. Порубов, М.В. Салтевський, М.Я. Сегай, В.В. Тищенко, Л.Д. Удалова, П.В. Цимбал, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та інші зробили значний внесок у висвітлення вказаної тематики та окремих її аспектів.

Не можна охопити усіх досліджень і публікацій, які стосуються процедури та тактики огляду місця події. Натепер вітчизняних і закордонних криміналістичних та кримінальних процесуальних науковців у цьому напрямі нечисленна кількість. Для ілюстрації автор наводить кілька джерел із різних часових проміжків, серед яких В.І. Попов «Осмотр места происшествия» (1959 р., рос.); «Фиксация результатов осмотра места происшествия. Справочное пособие для следователей» (1981 р., рос.); В.Н. Григор'єв «Первоначальные действия следственной группы в условиях особого положения» (1989 р., рос.); В.М. Коршунов «Следы на месте происшествия. Обнаружение, фиксация, изъятие» (2001 р., рос.); Є.О. Бакін, І.Ф. Альошина «Осмотр места происшествия при преступлениях, совершенных путем взрыва, и некоторые аспекты криминалистических исследований изъятых вещественных доказательств» (2001 р., рос.); Р.С. Белкін Курс криміналістики» (2001 р., рос.); В.Я. Горбачевський, І.В. Сервецький

«Вбивство: огляд місця події» (2003 р.); Н.І. Клименко «Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів» (2005 р.); В.П. Бахін, О.О. Волобуєв «Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, яка скоїла злочин)» (2005 р.); В.П. Бахін, В.К. Весельський, Н.І. Клименко, І.І. Котюк, В.К. Лисиченко «Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів» (2005 р.); І.М. Королишин, В.А. Савченко «Опис речових доказів у протоколі огляду (вогнепальна та холодна зброя, боеприпаси, кулі, гільзи та сліди застосування вогнепальної зброї)» (2007 р.) та багато інших.

Важливість проблематики огляду місця події також підтверджується тим, що кожен підручник із криміналістики обов'язково містить теоретичні положення та рекомендації щодо огляду місця події, а плідні дисертаційні праці вітчизняних і закордонних науковців вносять певну новизну у розвиток вказаної наукової категорії.

Слід констатувати, що вказані наукові та навчально-методичні праці значно збагатили теоретичні положення, а також удосконалили слідчу практику. Однак, не дивлячись на значну кількість досить цікавих і змістовних робіт, які стосуються як загальних положень, так і окремих нюансів проведення вказаної слідчої (розшукової) дії, специфіки її проведення при розслідуванні окремих видів злочинів, досі залишається низка проблем, які до цього часу не знайшли вирішення при проведенні огляду місця події при розслідуванні злочину, вчиненого з подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

На думку автора, потребують більш глибокого дослідження негативні тенденції у діяльності слідчих, вплив рівня матеріально-технічного забезпечення на результати проведення вказаної слідчої (розшукової) дії, організація роботи із заявами по ходу такої дії, необхідність повір'яння науково-технічних засобів та інше, що викликає певні труднощі у слідчих Національної поліції України при розслідуванні досліджуваного злочинів.

Метою статті є висвітлення організаційно-тактичних особливостей огляду місця події при вчиненні злочинів, пов'язаних із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

Виклад основного матеріалу. Огляд місця події, на думку вчених у сфері кримінального процесу та криміналістики, - це слідча (розшукова) дія, суть якої полягає в безпосередньому сприйнятті, виявленні, вивченні і фіксації слідчим, прокурором станів, властивостей і ознак матеріальних об'єктів, які, можливо, пов'язані із підготовкою, вчиненням чи приховуванням кримінального правопорушення з метою виявлення та фіксації відомостей щодо його обставин [3]. Автор наукової публікації, не вступаючи у полеміку з іншими науковцями та практиками, приймає за основу та вважає вказане визначення таким, що найбільш повно відображає сутність та риси такої слідчої (розшукової) дії як огляд місця події.

Огляд місця події при розслідуванні злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу, спрямований на вирішення тих самих завдань, що і при розслідуванні інших кримінально-караних діянь. Однак при цьому має свою специфіку. Загальними завданнями огляду місця події є: 1) виявлення слідів кримінального правопорушення й інших об'єктів, які можуть бути залучені до матеріалів кримінального провадження як речові докази; 2) з'ясу-

вання обстановки кримінального правопорушення; 3) виявлення інших обставин, які мають значення для кримінального провадження; 4) відображення (фіксація) в протоколі та додатках до нього всіх дій слідчого і всіх виявлених обставин [4, с. 327]. Вказане є актуальним і для огляду місця події при розслідуванні злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

За умов відносної схожості слідової картини досліджуваних злочинів із крадіжками чужого майна огляд місця події, на слушну думку В.С. Бондаря, може бути орієнтований також на вирішення низки специфічних завдань, які полягають у фіксації не тільки обстановки події, а й внесених у неї змін, тому що вони є основою для опосередкованих висновків про: 1) спосіб дій злочинця, конкретну спрямованість його умислу, обізнаність про систему контролю доступу у приміщенні квартири, місця зберігання цінностей; 2) знаряддя злочину; 3) досвід вчинення крадіжок зазначеним способом і фізичну силу злочинця; 4) чисельність осіб, які брали участь у вчиненні крадіжки; 5) можливе місцезнаходження слідів злочину на центральних і периферичних вузлах місця крадіжки, а також самому злочинцеві, його одязі (взутті), знаряддях злочину; 6) шляхи підходу та відходу злочинців із місця крадіжки; 7) можливе використання транспортних засобів; 8) особу злочинця (злочинців) (професійні навички; анатомічні та інші дані; предмети, які належать крадіжкам); 9) документи на номерні викрадені речі чи коробки до них; 10) причини і умови, які сприяли вчиненню злочину [5, с. 95-96]. Наведені специфічні завдання є дуже важливими і для огляду місця події за фактами здійснення злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

Людська мудрість свідчить, що при намаганні вирішити приватні конкретні питання, ми будемо несвідомо упиратися у не вирішені загальні проблеми. Така ситуація якраз спостерігається по відношенню до загальних кримінальних процесуальних процедур та ефективних криміналістичних рекомендацій (положень) з одного боку та особливостей і специфіки проведення огляду місця події при розслідуванні окремих видів злочинів з іншого.

Так, під час проведення дисертаційного дослідження за темою «Розслідування злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу» було вивчено низку матеріалів кримінальних проваджень, а також проведено безпосереднє спостереження за оглядом місця події за участі слідчо-оперативних груп (далі - СОГ). У ч. 3 та ч. 7 ст. 237 КПК України зазначається, що з метою одержання допомоги з питань, які потребують спеціальних знань слідчому для участі в огляді дозволяється запрошувати спеціалістів. До складу СОГ у якості особи, яка володіє спеціальними криміналістичними знаннями, зазвичай долучається технік-криміналіст. Він відповідно до згаданої статті КПК України за дорученням слідчого має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження [1]. Технік-криміналіст під час огляду місця події виконує багато корисних функцій, і його допомога не може бути переоцінена.

Разом із цим є незрозумілими два моменти, які мають, на думку автора, парадоксальний характер:

1) робота техника-криміналіста на місці події складається, зокрема, з вимірювання, тобто встановлення розмірів чогось у метричній системі, використовуючи для цього відповідні еталони - лінійки, рулетки, ваги і так далі. За спостереженнями автора, дуже часто такі еталони не були повірені у підприємствах стандартизації, метрології та сертифікації. Далі вказані розміри дії і набуває статусу доказової інформації, а у подальшому є вихідними даними для проведення експертиз.

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 12.12.2011 № 3505/5 «Про затвердження Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, які не працюють у державних спеціалізованих експертних установах» засоби вимірювальної техніки, визначені Переліком категорій законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 374, підлягають періодичній повірці та повірці після ремонту. Інші засоби вимірювальної техніки підлягають повірці або калібруванню у добровільному порядку [6; 7].

При проведенні експертиз в експертній установі організаційне, матеріально-технічне забезпечення їх виконання, контроль за своєчасним проведенням і за дотриманням законів та інших нормативно-правових актів з питань експертизи покладається на керівника експертної установи [8]. Отже, в Україні наявні регуляторні механізми щодо використання повірених засобів експертними установами та окремими атестованими судовими експертами. Але при цьому параметри (розміри), отримані в процесі огляду місця події із використанням не повірених науково-технічних засобів, є вихідними даними для досліджень, які проводяться повіреними засобами. Тому отримані висновки експертів прямо впливають на прийняття судом рішення щодо винуватості чи невинуватості певної особи. Така ситуація, на думку автора, вимагає негайного вжиття відповідних заходів реагування;

2) особа, яка бере участь в огляді місця події у якості спеціаліста, та особа, яка буде проводити експертизу за отриманими даними, є різними суб'єктами. З одного боку, такий стан справ є прийнятним для економії бюджетних коштів і персоналізації відповідальності (коли спеціаліст відповідає за вимірювання, а експерт - за правильність застосування окремих методів і розрахунків у висновку експертизи), але це й ускладнює проведення експертизи. Для пояснення автор звертається до поняття повноти. Чи можна беззастережно стверджувати, що запрошений до участі в огляді місця події спеціаліст провів усі вимірювання? Чи могли б вплинути на результати експертизи вимірювання, не зроблені спеціалістом? У той час, коли спеціаліст та експерт були однією особою, можна було впевнено стверджувати, що такий суб'єкт, точно знаючи методику проведення експертизи, зробить для власної комфортної роботи всі необхідні, вичерпні вимірювання з необхідною для нього повнотою. Чого не можна стверджувати зараз.

Також певною проблемою для окремих слідчих є заяви осіб, у присутності яких здійснюється огляд. Такі заяви, відповідно до ч. 4 ст. 237 КПК України, підлягають занесенню до протоколу огляду [1]. Окремі

слідчі психологічно не готові до зауважень чи звернень під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Більш того, вони не розуміють, яким чином реагувати чи не реагувати на вказані заяви, чи варто взагалі розглядати їх відповідно до процедур, описаних у положеннях Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР або КПК України.

Під час анонімного інтерв'ювання у 187 слідчих відкрито запитали щодо впливу заяв, внесених у протокол огляду місця події, на кримінальне провадження; заходи реагування на них та правові наслідки. Серед відповідей, які зустрічаються частіше за інших, були такі: а) 32% опитаних слідчих зазначають, що «заяви вносяться до протоколу слідчої (розшукової) дії, але заходи щодо розгляду таких заяв не проводяться». Це пояснюється тим, що КПК України зобов'язує вносити заяви до протоколу, але при цьому вказаний нормативний акт не містить механізмів розгляду та реагування щодо таких заяв. Слідчі вказують, що якщо особа наполягає на внесенні якихось даних, які є важливими для неї, то або вони їх вносять до протоколу для зняття психологічної напруги та уникнення конфліктної ситуації під час проведення слідчої (розшукової) дії, або проводиться роз'яснювальна діяльність з обґрунтуванням причин неможливості їх внесення (наприклад, що вказані дані будуть відображені у протоколі допиту та інше); б) 48% вказали, що «заяви вносяться до протоколу, і якщо вони стосуються недовілок проведення слідчого огляду і є можливість їх усунення, то відразу усуваються на місці»; в) 20% стверджують, що «заяви вносяться до протоколу огляду, але їх сутність є скоріше особистою думкою або зовсім не стосується кримінального провадження». Заяви не можуть бути розглянуті у порядку ст. 220 КПК України «Розгляд клопотань під час досудового розслідування», де вказано осіб, які можуть їх подавати; зміст таких клопотань; строки та суб'єктів, які їх розглядають; форму та зміст результату розгляду [1]. Такі заяви також не розглядаються у процесі судового розгляду і у подальших стадіях кримінального процесу.

Також хочеться звернути увагу на те, що КПК України містить окремі можливості щодо реалізації певних прав, які якісно та зрозуміло прописані у п. 7 ч. 1 ст. 66 КПК України. Так, для свідка передбачено право заявляти клопотання про внесення змін, доповнень і зауважень до протоколу допиту, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження. Вказане актуальне лише при проведенні допиту. Отже, маємо певну проблему, у якій особа-учасник огляду місця події начебто наділена певними правами і має певні можливості, однак при цьому їх реалізація не призводить до якихось правових наслідків і свідчить про незбалансованість прав та обов'язків, а також відсутність механізмів їх втілення у життя окремими суб'єктами національного кримінального процесу. Це вказує на необхідність подальшої роботи для удосконалення КПК України.

Для впровадження механізму реагування на заяви, які заносяться до протоколу огляду, автор пропонує внести зміни до ч. 4 ст. 237 КПК України і викласти її у такій редакції: «Особа, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду. Слідчий, прокурор зобов'язані розглянути заяви, які стосуються проведення огляду, на місці, а за неможливості у найкоротший строк і задовольнити їх за

наявності відповідних підстав. Про повну або часткову відмову в задоволенні заяви протягом трьох днів виноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка звернулася із заявою, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин - надсилається їй».

Одним із ключових моментів успішної діяльності підрозділів Національної поліції є оперативність реагування на протиправні прояви. При цьому хочеться також вказати на супутні проблеми, які більше стосуються тактичної операції - «огляду місця події». Так, у поліції країн ЄС при реагуванні на заяву щодо крадіжки транспортного засобу, який є видом злочину, вчиненого з подоланням електронних засобів і систем контролю доступу (бо натепер практично кожен транспортний засіб обладнаний одним чи кількома вказаними засобами), проводиться блокування району, де вчинено протиправну дію, силами патрульної поліції. Вказана поліцейська практика вважається прийнятною також у США та Канаді. Ефективність та економічну доцільність блокування прилеглої до злочину території в умовах України оцінити важко, бо вказані дії прямо залежать від фінансування та матеріального забезпечення Національної поліції і жодного разу повноцінно не проводилися. Проте немає сумнівів щодо необхідності проведення блокування прилеглої території до місця вчинення злочину, вчиненого з подоланням електронних засобів і систем контролю доступу.

Цікавим автору здається закордонний досвід організації проведення оглядів місць події. Так, на слухну думку радника / тренера з питань кримінальних розслідувань Консультативної місії ЄС Клауса Вінтера до проблем, які виникають на місці злочину, та наслідків неналежної роботи варто віднести: 1) цікавість сторонніх осіб (громадян, поліції); 2) втручання чи забруднення місця події; 3) втрата доказів; 4) конфліктні ситуації з іншими відділами / управліннями (бездіяльність, маніпулювання); 5) вільний доступ, неналежний чи недостатній захист (охорона) місця злочину.

Наведені проблеми є актуальними і для діяльності Національної поліції України, бо як і в Данії слідчо-оперативна група не завжди першою прибуває на місце події. Зазвичай там можуть вже бути присутніми потерпілий, свідок, перший наряд патрульної поліції, медичні працівники, рятувальники, керівники відділу/управління поліції, керівники патрульних поліцейських, поліцейській прес-офіцер, відділ комунікації поліції, громадські активісти, родичі потерпілого, журналісти та інші. Вказані особи, цікавлячись подією, змінюють слідову картину на місці події, знищують сліди, у тому числі виникає небезпека перехресного забруднення біологічних доказів ДНК (між людьми/різними місцями злочину). Вказане призводить до втрати доказів [9].

Для комплексного вирішення описаної багаторівневої проблеми датські поліцейські зобов'язані: 1) жорстко дотримуватися чітко прописаних процедур щодо дій на місці події; 2) обов'язково використовувати журнал (бланки) для обліку осіб, які відвідують місце злочину. Кожен наряд поліції має бланки обліку осіб, які відвідують місце злочину, що потім стають обов'язковим додатком до протоколу огляду місця події. Отже, якщо першим на місце події прибуває наряд патрульної поліції, то, надавши домедичну допомогу, затримавши злочинців, встановивши периметр і так далі, він без винятку заносить до такого бланку всіх осіб, які хочуть

відвідати місце події, в тому числі й співробітників слідчо-оперативної групи.

За змістом журнал обліку осіб, які відвідують місце злочину, містить таку інформацію: ПІБ/відділ/звання особи, яка відвідує місце злочину; мета відвідин (в якій якості); які засоби захисту використовувалися відвідувачем (рукавиці, маска, захисний одяг); точний час/дата входу на місце події та виходу з нього. Отже, журнал заповнюється нарядом, який першим виїхав на місце події. Коли розслідування на місці події закінчилося, журнал передається слідчому і долучається у якості додатка до протоколу огляду місця події. Описаний журнал з одного боку забезпечує облік осіб, які відвідують місце злочину, а з іншого - зміцнює їх дисципліну на місці події та підвищує загальну відповідальність. Отже, є всі підстави визнати позитивним досвідом впровадження такого журналу до документообігу Національної поліції України.

Окремим позитивним аспектом діяльності Національної поліції Данії можна визнати жорстке дотримання чітко прописаних процедур для кожного учасника дій на місці події. Це дозволяє недосвідченим особам серед тих, хто першими виїжджають на виклик, обрати тактично правильний та ефективний алгоритм дій, що у майбутньому не буде ставитися під сумнів захисниками у процесі судового розгляду. В Україні процедури на місці події фрагментарно прописані лише для техніки-криміналіста. З одного боку у розслідуванні присутній елемент творчості, який передбачає свободу вибору дій і науково-технічних засобів, але з іншого боку - розслідування чітко структуроване та формалізоване нормативно-правовими актами. На думку автора, останнє має перевагу для застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження [1].

Висновки. Підсумовуючи, автор зазначає, що: 1) огляд місця події при розслідуванні злочинів, вчинених із подоланням електронних засобів і систем контролю доступу, має свою специфіку; 2) для зміцнення доказової бази робота техніки-криміналіста на місці події повинна здійснюватися лише засобами, повіреними в органах стандартизації, метрології і сертифікації; 3) для удосконалення чинного законодавства запропоновано прописати у ч. 4 ст. 237 КПК України механізм реагування слідчого на заяви, які заносяться до протоколу огляду; 4) автор пропонує дослідити ефективність та економічну доцільність блокування прилеглої території до місця вчинення злочину силами патрульної поліції; 5) вважає за необхідне врахувати передовий

європейський досвід та впровадити журнал (бланки) для обліку осіб, які відвідують місце злочину, що потім стають обов'язковим додатком до протоколу огляду місця події.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №№ 9-10, 11-12, 13. Ст. 88.
2. Бояров В.І., Глінська-Тарасова Н.В. Деякі питання організації і тактики огляду місця події під час розслідування масових заворушень. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 1(22). С. 6-12.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ківалов С.В., Міщенко С.М., Захарченко В.Ю. Х. : Одиссей, 2013. 1104 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/KPK-komentar.pdf> (дата звернення: 10.11.2019).
4. Криміналістика : підручник / Пясовський В.В. та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
5. Методика розслідування квартирних крадіжок : навч.-метод. посібник / Бондар В.С. та ін. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. 400 с.
6. Про затвердження Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, які не працюють у державних спеціалізованих експертних установах : Наказ Міністерства юстиції України від 12.12.2011 № 3505/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11> (дата звернення: 10.11.2019).
7. Про затвердження переліку категорій законодавчо врегульованих засобів вимірювальної техніки, які підлягають періодичній повірці : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2015-%D0%BF> (дата звернення: 10.11.2019).
8. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень і Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 10.11.2019).
9. Брифінгове заняття за участі представників КМЄС. URL: <http://oduvs.edu.ua/news/brifingove-zanyattya-zachasti-predstavnikiv-kmyes/?fbclid=IwAR2lvOmAGYCdYKZv6kMualb302KKjOWSnYioStEliC5i8vq4iHdVvLpDbYw> (дата звернення: 10.11.2019).

Кузнєцов В. В.,

*аспірант докторантури та аспірантури
Одеського державного університету внутрішніх справ*